

**Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri**
Landbrugsstyrelsen

J.nr. 24-11-000004
Ref. CHPAWI/
TOBFEL
Dato 16. april 2024

Miljørapport over forslag til ændringer af gødskningsbekendtgørelsen 2024/2025

April 2024

Indholdsfortegnelse

1.	Ikke teknisk resumé	3
2.	Indledning	3
3.	Det retlige grundlag.....	3
4.	Afgrænsning af miljøvurderingen	4
5.	Foranstaltningernes indhold, hovedformål og forbindelser med andre relevante planer og programmer	5
5.1	Ændring af husdyrnormerne for udegående fjerkræ.....	5
6.	Foranstaltningernes forbindelse til andre relevante planer og programmer	5
6.1	Relevante aspekter af den nuværende miljøstatus og dens sandsynlige udvikling, hvis planen eller programmet ikke gennemføres.....	6
6.1.1	Referencescenariet / Nul-alternativet.....	7
6.2	Miljøforholdene i områder, der kan blive væsentligt berørt	8
6.3	Fastlagte internationale miljøbeskyttelsesmål.....	8
6.3.1	Nitratdirektivet	8
6.3.2	Vandrammedirektivet	9
6.3.3	Havstrategien	10
6.3.4	Klimaforpligtelser.....	11
6.3.5	Natura 2000	11
6.3.6	Göteborg-protokollen og NEC-direktivet	12
7.	Den sandsynlige, væsentlige indvirkning på miljøet.....	12
7.1	Ændring af husdyrnormerne for udegående fjerkræ.....	12
7.2	Sammenfatning af miljøeffekterne ved de foreslåede ændringer	13
8.	Planlagte foranstaltninger.....	13
9.	Overvågning	13

1. Ikke teknisk resumé

Landbrugsstyrelsen udfærdiger en miljøvurdering af gødskningsbekendtgørelsen i forbindelse med ændringer og tilføjelser til planperioden 2024/2025.

I udkast til gødskningsbekendtgørelsen for planperioden 2024/2025 ændres normerne for udegående fjerkræ således, at de 10 pct. af kvælstof og fosforindholdet i husdyrgødningen, der afsættes på udearealet, og som ikke tidligere har indgået i normerne, fremadrettet vil være inkluderet.

Det betyder, at opgørelsen af kvælstof- og fosforproduktionen fra fjerkræ med adgang til udearealer forøges med ca. 10 pct. En forøgelse af normerne betyder, at landbrugerne samlet set kan udbringe mindre kvælstof og fosfor fra andre gødningskilder.

Samlet set medfører de foreslåede ændringer en reduktion i tildelingen af kvælstof på ca. 103 tons, og fosfortildelingen reduceres med ca. 36 tons.

En reduktion i tildelingen af kvælstof og fosfor på landbrugsarealerne medfører generelt en reduktion i udvaskningen af næringsstoffer fra rodzonen og i udledningen af kvælstof til vandmiljøet. Herunder medfører en reduceret tildeling af kvælstof en forbedring af forholdene for kvælstoffølsomme arter.

2. Indledning

Landbrugsstyrelsen udsteder en bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning for planperioden 2024/2025 (herefter gødskningsbekendtgørelsen) med ikrafttræden pr. 1. august 2024. Der udstedes en gødskningsbekendtgørelse for hver planperiode, der løber fra 1. august til 31. juli. Med bekendtgørelsen videreføres en stor del af de regler, som gør sig gældende for indeværende (2023/2024) og tidligere planperioder, men på enkelte områder forventes den eksisterende regulering ændret.

Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at der er behov for at gennemføre en miljøvurdering på følgende foranstaltninger listet nedenfor:

- 1) Ændring af husdyrnormen for udegående fjerkræ til at indeholde kvælstof og fosfor afsat på udearealer

3. Det retlige grundlag

Det følger af miljøvurderingsloven¹, at der skal gennemføres en miljøvurdering i forbindelse med udarbejdelsen af visse planer og programmer, før de vedtages. En bekendtgørelse kan anses som en plan eller et program efter miljøvurderingslovens regler.

Gennemførelse af en miljøvurdering har til formål at sikre et tilstrækkeligt hensyn til miljøet og inddragelse af offentligheden.

Det følger af miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 1 og 2, at der skal gennemføres en miljøvurdering, når en myndighed udarbejder en plan eller et program, hvis planen eller programmet tilvejebringes inden for

¹ Lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), jf. lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023

bl.a. landbrug, og fastlægger rammer for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af lovens bilag 1 og 2.

Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at ændringerne af gødskningsbekendtgørelsen 2024/2025, der følger af bekendtgørelsesudkastet, er omfattet af miljøvurderingslovens plan- og programbegreb, og derfor er omfattet af kravet om miljøvurdering.

Ændringerne vedrører regulering af landbrugssektoren, men de fastlægger ikke rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af miljøvurderingslovens bilag 1 og 2, herunder anlæg til intensiv husdyravl, hvorfor ændringerne ikke er omfattet af kravet om miljøvurdering efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 1.

Endvidere vurderes det, at ændringen ikke medfører krav om en vurdering af virkningen på et internationalt naturbeskyttelsesområde under hensyntagen til områdets bevaringsmålsætninger, og at den derfor ikke er omfattet af et krav om miljøvurdering efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 2.

For en nærmere beskrivelse af de miljømæssige konsekvenser af reglerne henvises til tidligere miljøvurderinger².

4. Afgrænsning af miljøvurderingen

Der er forud for miljøvurderingen udarbejdet en afgrænsningsrapport, hvor miljøvurderingens omfang er blevet afgrænset. Afgrænsningsrapporten har været sendt i høring hos de relevante myndigheder, som i dette tilfælde er Fødevarestyrelsen, Miljøstyrelsen, Miljøministeriet, Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Landbrugsstyrelsen har modtaget høringssvar til afgrænsningen fra Miljøstyrelsen, hvor Landbrugsstyrelsen foreslås at medtage følgende forhold:

a) Miljøvurdering af muligheden for norm til græs til svin

Landbrugsstyrelsen fastholder vurderingen medtaget i scoping'en om ikke at miljøvurdere ovenstående. Dette er bl.a. med afsæt i, at muligheden alene medfører, at jordbrugerne nu selv kan dyrke deres græs frem for at indkøbe det og i øvrigt, at ændringer i fordelingen af dyrkede afgrøder svinger markant fra år til år. Muligheden for at benytte græs til opfodring af svin kan derfor ikke udskilles fra de øvrige årlige udsving. De årlige variationer i opgørelsen af virksomhedernes kvælstofkvote på landsplan afspejler virksomhedernes egne driftsmæssige valg ift. afgrødesammensætningen på markerne.

Om muligheden medfører, at andre typer af afgrøder erstattes af græs og dermed medfører en ændret tildeling af kvælstof på landsplan, kan således ikke kvalificeres.

Det er Landbrugsstyrelsens opfattelse, at der ikke stilles krav om at miljøvurdere elementer, hvis ikke myndigheden har det tilstrækkelige grundlag, hvorfor elementet ikke miljøvurderes.

² Miljøvurdering af Nitrathandlingsplanen 2008-2015 (https://mst.dk/media/133517/smv_rapport_nhp2008-2015.pdf) og miljøvurdering af plan for ændrede gødskningsnormer

5. Foranstaltningernes indhold, hovedformål og forbindelser med andre relevante planer og programmer

5.1 Ændring af husdyrnormerne for udegående fjerkræ

Fra planperioden 2024/2025 indregnes i normerne det bidrag af kvælstof og fosfor, der afsættes via dyrene på udearealer. Det medfører, at normerne for fjerkræ med adgang til udearealer er forøget med ca. 10 pct. for både kvælstof og fosfor.

Når normerne øges, vil den beregnede mængde kvælstof og fosfor i gødningsregnskabet forøges. Det medfører, at denne forøgede mængde vil reducere jordbrugsvirksomhedens mulighed for at anvende anden gødning før grænserne for kvælstofkvoten, det organiske kvælstofarealkrav og fosforarealkravet er nået.

Samlet set medfører ændringen en reduktion i den samlede tildeling på 103 tons kvælstof og 36 tons fosfor.

Der kan imidlertid være en reduceret effekt i den estimerede tildeling, da jordbrugsvirksomhederne har mulighed for at korrigere deres produktion af kvælstof og fosfor, og dermed få beregnet en lavere normproduktion. Det er dog ikke muligt at estimere omfanget af korrektioner for de relevante jordbrugsvirksomheder, hvorfor der i miljøvurderingen tages udgangspunkt i ovenstående reduktioner i gødningstildeling.

6. Foranstaltningernes forbindelse til andre relevante planer og programmer

Nitrathandlingsprogrammet skal ifølge nitratdirektivets artikel 5, stk. 4, litra a og b, bestå af de bindende foranstaltninger, der fremgår af direktivets bilag 3, og de foranstaltninger som medlemsstaterne har foreskrevet i den eller de kodekser for godt landmandskab (direktivets bilag 2) med undtagelse af de foranstaltninger, der er overflødiggjort af foranstaltningerne i bilag 3.

Nitratdirektivets bilag III, 1. pkt., nr. 3, litra a-c fastlægger, at der skal være en begrænsning af tilførsel af gødning til jorden, der er i overensstemmelse med god landbrugspraksis under hensyntagen til de særlige forhold, herunder i forhold til jordbund, klima, vanding m.v., og som bygger på ligevægt mellem afgrødens kvælstofbehov og den samlede tilførsel af kvælstof til afgrøden fra jorden og fra tilført gødning.

Gødskningsbekendtgørelsen udstedes med hjemmel i gødskningsloven³. Reglerne i gødskningsloven og gødskningsbekendtgørelsen om beregning af virksomhedens kvælstofkvote og virksomhedens forbrug af bl.a. husdyrgødning og anden organisk gødning indgår i nitrathandlingsprogrammet, og reglerne bidrager til at overholde nitratdirektivets bilag III, 1. pkt., nr. 3, litra a-c om ligevægt mellem afgrødens kvælstofbehov og den samlede tilførsel af kvælstof til afgrøden fra jorden og fra tilført gødning.

Justeringen af normen for udegående fjerkræ giver samlet set en reduktion i udbringningen af kvælstof til landbrugsjorder. Ændringerne i normen resulterer i, at nogle virksomheder vil kunne udbringe mindre kvælstof en tidligere.

³ Lov nr. 388 af 2. april 2019 om jordbrugets anvendelse af gødning og om næringsstofreducerende tiltag

6.1 Relevante aspekter af den nuværende miljøstatus og dens sandsynlige udvikling, hvis planen eller programmet ikke gennemføres

Der er taget udgangspunkt i Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) rapport "Vandmiljø og natur 2022"⁴, som er de seneste resultater fra Det Nationale Overvågningsprogram (NOVANA), der opgør nationale miljøeffekter. Rapporten laver kontrolovervågning og tilstandsanalyser af vandområder, luft og natur. Følgende afsnit vil beskrive de områder, som kan være berørte af ændringerne i gødskningsbekendtgørelsen til planperioden 2023/2024 og beskriver områdernes nuværende miljøtilstande.

Marine områder

Der ses stadigvæk en signifikant stigning i iltsvindet fra marine områder siden 2010, og udbredelsen i 2022 var større end 2021. Udbredelsen af iltsvind er korreleret med de vejrmæssige forhold som vind og temperaturer, men er samtidig også påvirket af mængderne af de tilførte næringsstoffer. Algevæksten er en af årsagerne til iltsvind i de marine områder. Algevæksten var en smule lavere i 2022 sammenlignet med 2021 på grund af en relativ lav tilførsel af næringsstoffer. Den større udbredelse af iltsvind tilskrives derfor i høj grad svag vind og høje temperaturer.

Generelt set er der sket en markant reduktion, når der kigges på kvælstofindholdet i overfladevandmiljøet, som er et resultat af mere opsamling fra rensningsanlæggene, samt en forbedret gødningsanvendelse, som formindsker risikoen af kvælstofudvaskning fra rodzonen. Den samlede kvælstoftilførsel fra landarealer til kysten er på 45.000 tons kvælstof, hvilket er en reduktion på 5.000 tons kvælstof sammenlignet med 2021.

Samme tendenser ses for fosfor, hvor der siden 2000 er blevet reduceret i tilførslen til kystnære områder, hvor forbedret teknologier på spildevandsrensning er en af de overordnede årsager til miljøforbedringerne.

Grundvand

Seneste grundvandsovervågning for nitratindholdet måler, at der for 15 pct. af de undersøgte indtag var en højere koncentration af nitrat end kvalitetskravet på 50 mg/L.

Der blev i overvågningen for grundvand også undersøgt for pesticider, hvor der 83 pct. af de undersøgte indtag viste tegn på pesticidrester eller andre nedbrydningsprodukter. I 41 pct. af de indtagne målinger blev der målt koncentrationer, som oversteg kvalitetskravet på 0,1 µg/L mindst en gang. De mest fremtrædende stoffer i undersøgelserne var desphenyl chloridazon (DPC), dimethylsulfamid (DMS) og 1,2,4 triazol.

Samme overvågning har været gældende for undersøgelse af organisk mikroforurenende stoffer i grundvandet, som har belyst, at der i 23 pct. af de undersøgte indtag er fundet PFAS-forbindelser.

Søer

Set over en 30 årig periode, er der for en stor del af overvågede søer målt reduktioner på fosfor, kvælstof og klorofyl, som medvirker til, at sigtbarheden i søerne stiger. Overvågningen set over en periode fra 2015-2021 viser dog en tydelig tilbagegang i miljøkvaliteten i søerne i forbindelse med stigende

⁴ National Center for Miljø og Energi, Rapport nr. 594, 2024 – Vandmiljø og Natur 2022. NOVANA. Tilstand og udvikling – faglig sammenfatning

koncentrationer af målte næringsstoffer. Dette har direkte indvirkning på fiskebestande og planktonudvikling.

Luft

Der er for året 2022 ingen overskridelser af grænse- og målværdier for forureningskomponenter, der er omfattet af EU's luftkvalitetsdirektiver ud fra de overvågninger, som er sket i forbindelse med NOVANA. Der er overordnet målt reduktioner på forskellige luftforureningskomponenter, hvor der for en mindre del af luftforureningskomponenterne ses en stagnering, bl.a. for ozon. Sammenlignes de nationale overvågningsundersøgelser med kvalitetskravene stillet af WHO, er der overskridelser på flere luftforurenende luftkomponenter, som f.eks. kvælstofdioxid og PM_{2,5}.

Metaller og organiske miljøfarlige forurenende stoffer

Der er for tungmetaller i ferskvand fundet koncentrationer af barium, zink og kobber, som er højere end maksimumskoncentrationen. Dog er det på baggrund af datagrundlaget svært at fastsætte, hvilke kilder der ligger til grund for koncentrationerne. For marine områder er der især fokus på tungmetaller som bly, cadmium og kviksølv. Koncentrationerne for alle tre tungmetaller oversteg kvalitetskravene for størstedelen af forsøgsfladen. Samlet set er trenden for tungmetaller stadigvæk reducerende siden 2000.

For andre miljøfarlige forurenende stoffer er især PFOS og PFAS nogle af de stoffer med særligt opsyn. For PFOS er der blevet fastsat et miljøkvalitetskrav fra undersøgelserne i fiskemusklere, som ifølge overvågningen ikke er blevet overskredet. Miljøkvalitetskravet for PFAS indgår under samme miljøkrav som PFOS. Der er ligeledes blevet overvåget for koncentrationer af PAH'er og organotinforbindelser i marine områder, hvilket er blevet detekteret i flere områder, men som heller ikke overskrider miljøkvalitetskravene.

Næringsstoffer

En af de afgørende faktorer, der påvirker miljøkvaliteten, er mængden af næringsstoffer, som bliver tildelt landbrugsarealer. Tabet af kvælstof fra landbrugsarealerne sker både gennem luften, overfladeafstrømning og udvaskning gennem rodzonen. Miljøeffekten afhænger af kvælstofoverskuddet, som er overskuddet af kvælstof på marken fratrukket den del, som fjernes med afgrøden ved høst. Mængden af næringsstoffer, der ender i vandmiljøet kan være påvirket af vejrsmæssige forhold som nedbør og temperaturer, og hvor tabet er knyttet til dyrkningspraksisser, herunder jordbearbejdning, tidspunkt og brugen af efterafgrøder. Kvælstofoverskuddet var i 2022 det laveste siden overvågningsprogrammet startede i 1990. En medvirkende faktor er formegentlig de høje registrerede udbytter i 2022.

Den samlede mængde fosfor, som er tilført havet, er en af de laveste koncentrationer set over en længere periode. Dette skyldes også, at tilførslen af fosfor på landbrugsarealerne, er en af de laveste i en årrække.

6.1.1 Referencescenariet / Nul-alternativet

Hvis ikke de foreslåede ændringer gennemføres, må det antages, at der udstedes en gødskningsbekendtgørelse for 2024/2025 med samme indhold, som den gældende gødskningsbekendtgørelse (nul-alternativet).

Nul-alternativet er, at de nuværende normer fastholdes således, at de ikke afspejler den reelle produktion af kvælstof og fosfor, hvilket giver en potentiel mertildeling af 103 tons kvælstof og 36 tons fosfor.

6.2 Miljøforholdene i områder, der kan blive væsentligt berørt

Følgende afsnit beskriver miljøforholdene i områder, der kan blive væsentligt berørt, og ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen eller programmet. Herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet som f.eks. de områder, der er udpeget efter direktiv 79/409/EØF (Fuglebeskyttelsesdirektivet) og 92/43/EØF (Habitatdirektivet).

Områder, der kan blive væsentligt berørt med ændringerne til gødskningsbekendtgørelsen for planperioden 2024/2025, er direkte relateret til landbrugsarealer, særligt dyrkningsjorder, da samtlige foranstaltninger relaterer sig til udbringning af gødning. Ligeledes vil vandmiljøer herunder grundvand, vandløb, søer og kystvand være særligt berørt ved rodzoneudvaskning af kvælstof og fosfor, og som kan have påvirkning på ovennævnte direktiver.

6.3 Fastlagte internationale miljøbeskyttelsesmål

Følgende afsnit handler om de miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationalt plan, fællesskabsplan eller medlemsstatsplan og som er relevante for planen eller programmet. Følgende miljøbeskyttelsesmål, som kan berøres af ændringerne i gødskningsbekendtgørelsen 2023/2024 er beskrevet nedenfor samt hvilke konsekvenser, ændringerne har på de forskellige miljøbeskyttelsesområder.

6.3.1 Nitratdirektivet

Nitratdirektivet⁵ har til formål at nedbringe og forebygge vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, som stammer fra landbruget.

Ifølge nitratdirektivet skal der ske en kortlægning af vandområder (både grund- og overfladevand), der er særligt følsomme over for nitrat. Medlemsstaterne skal udpege alle kendte jordområder, der bidrager til forureningen, og hvorfra der er afstrømning til de kortlagte vandområder, som sårbare zoner. Da Danmark har ladet Nitratbehandlingsprogrammet gælde i hele landet, er Danmark jf. artikel 3, stk. 5, i nitratdirektivet fritaget for pligten til at kortlægge specifikke sårbare zoner i medfør af direktivet. Der henvises til tidligere afsnit i forhold til forpligtelser i henhold til nitratdirektivet.

Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at en opnåelse i af målene i nitratdirektivet skal være så korrekt som muligt for at sikre ligevægtsprincippet mellem tildelt kvælstof og den mængde kvælstof, det forventes kan optages via afgrøderne. Ifølge nitratdirektivet skal gødningstilførslen bygge på en ligevægt mellem kvælstoftilførslen til afgrøden fra jordens indhold, gødskning og afgrødens forventede kvælstofbehov. For at sikre denne ligevægt er det afgørende, at både den tildelte mængde af kvælstof og det forventede optag af afgrøderne er så præcist som muligt.

En justering af normerne for udegående fjerkræ vil mere korrekt afspejle de tilførte mængder af kvælstof og fosfor på landbrugsarealerne.

Samlet set vil ændringerne til gødskningsbekendtgørelsen for planperioden 2024/2025, efter Landbrugsstyrelsen vurdering, bidrage til et mere korrekt ligevægtsprincip og vil samtidig reducere tilførslen af kvælstof og fosfor til landbrugsarealerne.

⁵ Rådets direktiv 91/676/EØF af 12. december 1991

6.3.2 Vandrammedirektivet

Vandrammedirektivet⁶ har til formål at fastlægge en ramme for beskyttelse af vandløb, søer, overgangsvande, kystvande og grundvand.

Efter vandrammedirektivets artikel 4 skal medlemslandene forebygge forringelse af tilstanden for alle overfladevandområder og grundvandsforekomster og beskytte, forbedre og restaurere alle overfladevandområder og grundvandsforekomster med henblik på at opnå god økologisk tilstand (godt økologisk potentiale) for overfladevand og god kemisk og kvantitativ tilstand for grundvand.

Med henblik på at opnå vandrammedirektivets miljømål skal medlemsstaterne for hvert vandområdedistrikt udarbejde indsatsprogrammer. Indsatsprogrammerne skal indeholde grundlæggende foranstaltninger og om nødvendigt supplerende foranstaltninger (hvis de grundlæggende foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at opfylde de fastlagte mål).

For overfladevandsområder fastsættes miljømål for økologisk tilstand/potentiale og kemisk tilstand. For grundvandsforekomster fastsættes miljømål for kvantitativ og kemisk tilstand.

Afgrænsede vandløb skal som hovedregel opnå god økologisk tilstand målt på kvalitetselementerne makrofyter, smådyr og fisk. Dog skal vandløb udpeget som kunstige eller stærkt modificerede som hovedregel opnå godt økologisk potentiale. Tilførsel af næringsstoffer har ikke hidtil være betragtet som et problem i vandløb, men nyere forskning tyder på, at fosfor i visse vandløb kan være problematisk for opnåelse af god økologisk tilstand.

Afgrænsede søer skal som hovedregel opnå god økologisk tilstand vurderet på baggrund af de EU-interkalibrerede biologiske kvalitetselementer planteplankton (herunder klorofyl), anden akvatisk flora, som omfatter delelementerne makrofyter (vandplanter) og fytobenthos (alger der vokser på sten og planter), fisk og bunddyr. Tilstanden vurderes endvidere på baggrund af forekomsten af miljøfarlige forurenende stoffer. Dog skal søer udpeget som kunstige eller stærkt modificerede som hovedregel opnå godt økologisk potentiale. De fysisk-kemiske kvalitetselementer fosfor, kvælstof, sigtedybde og iltmætning indgår som understøttende kvalitetselementer i tilstandsvurderingen.

Afgrænsede kystvande skal som hovedregel opnå god økologisk tilstand målt på kvalitetselementerne ålegræs, klorofyl og bundfauna. Dog skal kystvande udpeget som kunstige eller stærkt modificerede som regel opnå godt økologisk potentiale.

Afgrænsede grundvandsforekomster skal opnå god kemisk tilstand målt i forhold til kvalitetskrav og tærskelværdier for en række forurenende stoffer, der fremgår af vandrammedirektivet og grundvandsdirektivet. For nitrat er kvalitetskravet 50 mg/l. Endvidere skal en væsentlig og vedvarende opadgående tendens i koncentrationen af nitrat i grundvandet hidrørende fra menneskelig aktivitet vendes, hvis koncentrationen overstiger 75 pct. af kvalitetskravet (dvs., 37,5 mg/l) med henblik på at nedbringe forureningen af grundvand.

Efter lov om vandplanlægning⁷ fastsætter miljøministeren bl.a. regler, der fastlægger og angiver konkrete miljømål og indsatsprogrammer for hvert vandområdedistrikt med henblik på opnåelse af fastsatte miljømål, herunder med henblik på at forebygge forringelse af og opnå god tilstand for overfladevandområder og grundvandsforekomster i overensstemmelse med vandrammedirektivet.

⁶ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000

⁷ Bekendtgørelse nr. 126 af 26. januar 2017 af om lov og vandplanlægning

Det følger af § 8, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 449 af 11. april 2019 om indsatsprogrammer for vandområder, at myndigheder kun kan træffe afgørelse, der indebærer en direkte eller indirekte påvirkning af et overfladevandområde eller en grundvandsforekomst, hvor miljømålet ikke er opfyldt, hvis afgørelsen ikke medfører en forringelse af overfladevandområdet eller grundvandsforekomstens tilstand, og ikke hindrer opfyldelse af det fastlagte miljømål, herunder gennem de i indsatsprogrammet fastlagte foranstaltninger. Ved vurdering af om afgørelsen vil hindre opfyldelse af det fastlagte miljømål, skal det tages i betragtning, om påvirkningen neutraliseres senere i planperioden.

Af § 8, stk. 4, følger det imidlertid, at hvis myndigheden vurderer, at der ikke kan meddeles tilladelse til udledning af kvælstof eller fosfor i henhold til stk. 3, kan myndigheden indbringe sagen for miljøministeren. Ministeren kan i særlige tilfælde og efter en konkret vurdering tillade, at myndigheden meddeler tilladelse til den pågældende udledning. Lov om vandplanlægning med tilhørende bekendtgørelser gennemfører væsentlige, men ikke alle dele af vandrammedirektivet.

En opdatering af husdyrnormerne for fjerkræ reducerer den potentielle tildeling af kvælstof med ca. 103 tons kvælstof og 36 tons fosfor. Dette medfører en reduceret risiko for udvaskning af kvælstof til vandmiljøet.

6.3.3 Havstrategien

Lov om havstrategi⁸ implementerer Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/56/EF af 17. juni 2008 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets havmiljøpolitiske foranstaltninger (havstrategirammedirektivet).

Havstrategirammedirektivet forpligter EU's medlemsstater til at udarbejde havstrategier med det formål at opnå eller opretholde god miljøtilstand i havmiljøet i 2020. Havstrategier udarbejdes hvert 6. år, og hver enkel cyklus består af tre dele. Første del indeholder beskrivelse af god miljøtilstand, tilstandsvurdering samt miljømål. Anden del består af et overvågningsprogram, og tredje del består af et indsatsprogram. Havstrategiens miljømål og indsatsprogrammer er bindende for statslige, regionale og kommunale myndigheder, jf. havstrategilovens § 18. Offentlige myndigheder er ved udøvelsen af deres opgaver i henhold til lovgivningen forpligtet af havstrategierne.

I Danmarks Havstrategi II fra 2018 er der fastsat en række miljømål for havmiljøet inden for 11 forskellige overordnede emner/descriptorer: *biodiversitet, ikke-hjemmehørende arter, erhvervs-mæssigt udnyttede fiskebestande, havets fødenet, eutrofiering, havbundens integritet, hydrografiske ændringer, forurenende stoffer (miljøfarlige stoffer), forurenende stoffer i fisk og skaldyr til konsum, affald og undervandsstøj*. Havstrategiens miljømål for eutrofiering er i overensstemmelse med normative definitioner af god økologisk tilstand fastlagt i vandrammedirektivet, således at der sikres et ensartet beskyttelsesniveau. Der henvises derfor også til ovenstående vurdering af planens forhold til vandrammedirektivets miljømål.

Ændringerne i gødskningsbekendtgørelsen for planperioden 2024/2025 kan påvirke descriptorer som eutrofiering og biodiversitet, som indgår i Havstrategien. Disse to områder kan blive berørt, hvis der ved gødskning bliver tildelt store mængder kvælstof og fosfor, der via overfladeafstrømning eller udvaskning fra rodzonen kommer ud i vandmiljøet og medfører til algeopblomstring eller udryddelse af arter, som er særligt sårbare overfor høje koncentrationer af kvælstof.

⁸ Lovbekendtgørelse nr. 1161 af 25. november 2019

Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at de foreslåede ændringer vil bidrage til at reducere eutrofiering og biodiversitet, da den samlede mængde kvælstof tildelt vil være lavere sammenlignet med tidligere år.

6.3.4 Klimaforpligtelser

EU's klimapolitik har sat et bindende mål for Danmark, som er forpligtet til at sænke drivhusgasudledninger med 39 pct. frem mod 2030 i forhold til niveauet i 2005. Dette gælder ikke-kvotesektoren, som omfatter bl.a. udledninger fra landbruget. Dertil har Danmark fastsat en national klimamålsætning om 70 pct. reduktion af drivhusgasudledningerne i forhold til 1990 frem mod 2030 og klimaneutralitet i 2050. I den forbindelse blev der i Folketinget vedtaget en klimalov den 6. december 2019, der forpligter den til enhver tid siddende regering til at arbejde for virkeliggørelse af reduktionsmålet. Derudover blev det med "aftalen om en grøn omstilling af dansk landbrug" (Landbrugsaftalen) fra oktober 2021 besluttet, at landbrugets udledninger (inklusive LULUCF) skal reduceres med 55-65 pct. i 2030 i forhold til 1990 (svarende til ca. 6,1-8,0 mio. t. CO₂-ækv).

Ifølge den nationale emissionsopgørelse fra 2022 stod landbruget (data fra 2020) for en drivhusgasudledning svarende til 25 pct. af Danmarks samlede udledninger. Denne udledning er i størrelsesordenen ca. 11,5 mio. ton CO₂-ækv⁹ (ekskl. udledninger fra LULUCF-sektoren). Blandt de største klimaudfordringer for landbruget er udledning af lattergas og metan som følge af gødningsanvendelse. Drivhusgasudledningen fra udbringning af gødning (både organisk- og kunstgødning) udgør ca. 2 mio. ton CO₂-ækv. og håndtering af gødning i stald og lager ca. 3 mio. ton CO₂-ækv. Samlet svarer det til 44 pct. af landbrugets udledninger (eksklusiv LULUCF).

Med de opdaterede husdyrnormer for udegående fjerkræ vil den samlede mulige gødningstildeling falde, hvilket må antages at sænke potentialet for udledning af klimagasser.

Det vurderes af Landbrugsstyrelsen, at ændringerne i den totale mængde kvælstof til planperioden er den faktor, som har størst berøring med Danmarks klimaforpligtelser. Den samlede vurdering er, at ændringerne i gødskningsbekendtgørelsen for planperioden 2024/2025 ikke vil have negativ effekt på Danmarks klimaforpligtelser, da den samlede mængde af kvælstof der må udbringes, og som potentielt kan omdannes til klimagasser, er lavere sammenlignet med tidligere år.

6.3.5 Natura 2000

I Danmark er der udpeget 269 Natura-områder (habitat- og fuglebeskyttelsesområder), hvoraf en stor andel omfatter akvatiske naturtyper. For disse områder gælder efter habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne bestemmelser om bevaringsmål, beskyttelse og aktiv forvaltning af disse områder. Bevaringsmålsætninger er fastsat i Natura 2000-planerne. Habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne rummer endvidere regler om generel beskyttelse af levesteder. Påvirkning på Natura 2000 områder er afhængigt af, at landbrugsjorder er placeret tæt på områder med Natura 2000-fredninger.

Med en samlet lavere kvælstoftildeling grundet de justerede normer for udegående fjerkræ er det Landbrugsstyrelsens vurdering, at Natura 2000-områder ikke vil blive påvirket.

Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at ændringerne ikke medfører en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områderne eller de arter, som lever der.

⁹ Der er i alle drivhusgasudledningstallene anvendt AR5 Global Warming Potential værdier og data fra CRF 2020 submissions tabellerne: <https://unfccc.int/ghg-inventories-annex-i-parties/2022>

6.3.6 Göteborg-protokollen og NEC-direktivet

Formålet med Göteborg-Protokollen og NEC-direktivet (2016/2284) af 14. december 2016 er at mindske luftforureningens skadevirkninger på sundhed og miljø ved at fastsætte nationale reduktionsmål for en række luftforurenende stoffer, bl.a. ammoniak i 2020 og 2030 i forhold til 2005.

Ammoniakemissioner stammer primært fra landbruget. Den reviderede Göteborg-protokol fra 2012 og NEC-direktivet indeholder et dansk reduktionsmål for 2020 for ammoniakemissioner til luft på 24 pct. i forhold til emissionsniveauet i 2005. I NEC-direktivet er endvidere fastsat reduktionsmål for ammoniakemissioner til luft på 24 pct. i 2030.

Med en samlet reduktion af den potentielle tildeling af kvælstof (samlede landskvote) i forbindelse med de justerede normer for udegående fjerkræ, vil der frigives færre luftforurenede stoffer i form af ammoniak.

Det vurderes, at foranstaltningerne vil have en positiv indvirkning på miljøet, da den samlede udbringning af kvælstof er mindre sammenlignet med tidligere år og heraf mindsker muligheder for luftforurening af ammoniak.

7. Den sandsynlige, væsentlige indvirkning på miljøet

7.1 Ændring af husdyrnormerne for udegående fjerkræ

- *Den biologiske mangfoldighed, fauna, flora i relation til kvælstoffølsomme arter*
Justeringen af normerne for udegående fjerkræ vil reducere den potentielle tildeling af kvælstof og fosfor med henholdsvis 103 og 36 tons. Dette vil være positivt for den biologiske mangfoldighed og kvælstoffølsomme arter.
- *Befolkningen og menneskers sundhed i relation til udvaskning og fordampning af kvælstof*
Nitrat over en vis koncentration er sundhedsskadeligt i drikkevand, og der er i forbindelse med grundvand derfor er fokus på udvaskning af nitrat. Justeringen af normerne for udegående fjerkræ medfører en reduktion i brugen af kvælstof, og påvirker derfor ikke negativt den samlede miljøpåvirkning.
- *Vand i relation til udvaskning af nitrater til grundvand, søer, vandløb, kystvande og havområder*
En øget tildeling af kvælstof til landbrugsarealerne vil øge tilførslen af kvælstof til vandmiljøet både via rodzonen og via deposition fra luften. Øgede tildelinger medfører mere udvaskning til ferskvandsmiljøer og kystlinjer, der kan resultere i algeopblomstring og iltsvind i vandmiljøet.

Justeringen af normerne for udegående fjerkræ vil samlet medføre en reduceret tildeling af kvælstof på ca. 103 tons kvælstof. Dette vil reducere udvaskningen af nitrater til kyst og grundvand. Justeringen af normerne for udegående fjerkræ vil samlet set reducere udledningen til kyst med ca. 6 tons kvælstof.

- *Luft og klimatiske faktorer i relation til emissioner fra ammoniak og lattergas*
De justerede normer for udegående fjerkræ medfører til en samlet reduktion på ca. 103 tons kvælstof. Dette vurderes, at have en reduceret udledning af klimagasser på ca. 273 tons CO₂-ækvivalenter.

7.2 Sammenfatning af miljøeffekterne ved de foreslåede ændringer

Ændringerne til gødskningsbekendtgørelsen for planperioden 2024/2025 vil samlet set have en mindre positiv indvirkning på miljøet, da der i planperioden kan tildeles 103 tons mindre kvælstof til landbrugsarealerne og 36 tons fosfor mindre end i den seneste planperiode. Samlet set medfører det en reduktion i udledningen af kvælstof til kyst på ca. 6 tons.

8. Planlagte foranstaltninger

De planlagte ændringer, der indgår i gødskningsbekendtgørelsen, vil samlet set have en mindre positiv indvirkning på miljøet. Der er derfor ikke planlagt foranstaltninger med henblik på at begrænse eventuelle negative effekter af den ændrede regulering.

9. Overvågning

Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA), som startede i 1989, har til formål at tilvejebringe viden om natur- og miljøtilstanden i Danmark. Denne viden er en del af forvaltningsgrundlaget for den danske natur- og miljøpolitik og beslutningsgrundlaget for miljøpolitiske initiativer. Data fra programmet indgår også i dokumentationen af effekterne af forvaltningsmæssige initiativer på natur- og miljøområdet.

NOVANA er målrettet efter både 1) at skabe et nationalt overblik over natur- og miljøtilstanden i Danmark samt 2) at kunne give viden om konkrete områder og lokaliteter i Danmark til brug for udarbejdelse af de næste vand- og Natura 2000-planer samt havstrategi, herunder at vurdere effekterne af de første vand- og Natura 2000-planer, som følger af implementering af Vandramme- og Natura 2000-direktiverne (dvs. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne). Endvidere er programmet tilrettelagt efter at overvåge luftforurening med henblik på bestemmelse af belastningen af naturen med kvælstofforbindelser samt human eksponering.

Denne kombination af nationalt overblik og konkret viden om specifikke områder opnås ved, at flere af delprogrammerne i NOVANA er tilrettelagt efter Vandrammedirektivets principper ved en kombination af såkaldt Kontrolovervågning og Operationel overvågning. Kontrolovervågningen beskriver den generelle tilstand og udvikling i miljøet og naturen på nationalt niveau. Operationel overvågning er til gengæld tilrettelagt til at beskrive tilstanden i konkrete områder og lokaliteter, som er i risiko for ikke at opfylde miljømålene i vand- og Natura 2000-planerne.

I NOVANA indgår også et program for LandOvervågningsOplandsProgrammet (LOOP)¹⁰. I dag indgår der 6 områder i LOOP, som er landbrugsdominerede vandløbsoplande med en størrelse på 5-15 km². I LOOP undersøges landbrugets gødningsanvendelse samt tab af næringsstoffer til vandmiljøet. Oplandene er udvalgt med henblik på at repræsentere variationer i jordtyper, klima og landbrugspraksis inden for landet, om end oplandene ikke nødvendigvis i alle forhold vil være fuldstændig repræsentative for landet. På baggrund af data fra LOOP kan udviklingen i landbruget følges tæt og den rumlige nærhed mellem landbrugsdrift på dyrkningsfladen og overvågningssteder muliggør en bedre dokumentation af effekterne af ændringer i landbrugsregulering.

I den seneste LOOP rapport er hovedkonklusionerne, at der ses et generelt et lavere forbrug af kvælstof på godt 30.000 tons kvælstof mellem 2021 og 2022, som hovedsageligt kan tilskrives et højere

¹⁰ https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Videnskabelige_rapporter_500-599/SR589.pdf

udnyttelseskrav for husdyrgødning fra planperioden 2020/2021. Samlet set er kvælstofoverskuddet fra det dyrkede areal faldet ca. 51 pct. i perioden 1990-2022. I 2022 blev der opgjort det laveste markoverskud af kvælstof siden overvågningsprogrammet startede i 1990. Dette overskud var på knap 200.000 tons kvælstof. Samme år blev der registreret høje udbytter, som har bidraget til et lavere markoverskud.

For alle LOOP-oplande ses et signifikant fald i kvælstofudvaskning i perioden 1991/92-2003/04 med det største fald i de to sandjordsoplande. Mindre nitratudvaskning er især opnået ved en bedre udnyttelse af kvælstof i husdyrgødningen og lavere kvælstofnormer.

Det samlede NOVANA-program muliggør en løbende overvågning af udviklingen i natur- og miljøtilstanden samt relationen til udviklingen i landbruget.